

22. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28.11.2002 №249-IV // www.rada.gov.ua.
23. Відмивання брудних грошей / Ю.Г. Козак [та ін.] // Міжнародна економіка. – К.: ЦУЛ, 2008. – 1118 с. – С. 662-734.
24. Кримінальний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
25. Кочергина Т.Е. Экономическая безопасность / Т.Е. Кочергина. – Ростов н/Д.: Феникс, 2007. – 445 с.
26. Мірошніченко О.В. Іллегальна економіка та фінансові операції з легалізації незаконних доходів у контексті економічної безпеки / О.В. Мірошніченко // Фінанси України. – 2010. – №9. – С. 49-60.
27. Клямкин И.М. Теневая Россия: экономико-социологическое исследование / И.М. Клямкин, Л.М. Тимофеев. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 595 с.
28. Иванов Ю.Б. Податкова система / Ю.Б. Иванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
29. Монтестьє Ш. Избранные произведения / Ш. Монтестьє. – М.: Госполитиздат, 1955. – 799 с.
30. Мірошніченко О.В. Економічна безпека України: стан і дослідження питання (погляд скрізь 20-річчя незалежності) / О.В. Мірошніченко // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 2(22). – С. 97-101

К. Наливайченко
м. Сімферополь

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сучасному етапі розвитку Інтернет впливає на всі ланки діяльності суспільства, у тому числі і на інвестиційну діяльність, яка пов'язана з необхідністю обробки величезного потоку інформації, до того ж постійної мінливості, відновлення даних по тому або іншому об'єкту. Завдання інвестора полягає в тому, щоб оцінити можливості інвестиційного проекту, обрати найоптимальніший варіант інвестиційної політики.

Отримувати інформацію безпосередньо від кожного підприємства майже неможливо. Значно простіше та зручніше з цією метою скористатися послугами спеціалізованих професійних джерел. Для ініціатора проекту та емітента ефективно публікувати інформацію там, де її обов'язково побачить якомога більше число інвесторів. Зрозуміло, що в даній ситуації важливим є використання інформаційних технологій. Технологічні рішення повинні базуватися на сучасних світових концепціях та тенденціях розвитку інформаційних систем для бізнесу, а це – Інтернет-технології.

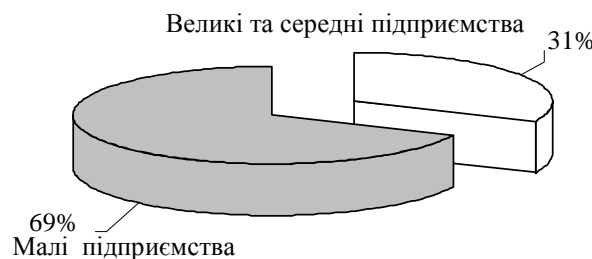
Вплив інформаційних систем на ефективність інвестиційних процесів досліджувався в роботах таких провідних спеціалістів у цій галузі, як О.І. Амоша, І.П. Булєєв, Г.З. Шевцова [1], В.В. Дементьєв[2], В.І. Ляшенко [3], В.С. Пономаренко [4], А.П. П'ятибратов [5], Н.В. Стукало [6]. Однак потребує більш докладнішого вивчення питання автоматизації складання плану інвестиційного проекту підприємства, отримання інтегральних фінансових показників ефективності у інформаційній економіці, методику використання математичного апарату для розрахунків ризику.

Інвестиційна діяльність є однією з необхідних умов постійного росту інформаційної економіки, а також ефективного функціонування підприємств. Інвестиційна діяльність у інформаційній економіці здійснюється у формі розробки інвестиційних програм, окремих інвестиційних проектів і на підставі інформаційного моніторингу.

За останні роки в Україні діяльність держави у цьому напрямку виражається через сукупність появи нормативно-правових актів в області інновацій, трансферу технологій, реєстрації інноваційних проектів, інформатизації економіки та інших. Це пов'язано з тим, що найближчі 10 років розвиток інформаційної економіки України повинен здійснюватися за рахунок створення і ефективного функціонування відповідних підприємств. Підтверджується це аналізом тенденцій збільшення кількості малих та середніх підприємств в Криму за період незалежності України (рис. 1).

Сучасні принципи, на яких повинна базуватись структура та зміст інноваційної діяльності підприємств в інформаційній економіці:

Структура підприємств у 1992 році

Структура підприємств у 2012 році

Рис. 1. Доля малих підприємств в загальній кількості підприємств у Криму

- принцип актуалізації: динамічне оточення підприємства актуалізує реалізацію його інноваційної діяльності;
- принцип взаємообумовленості: розвиток підприємства можливий лише при впровадженні інновацій в усі аспекти його діяльності;
- принцип цілісності: розуміння сутності та інфраструктури інноваційної діяльності в інформаційній економіці забезпечує управління підприємством як інноваційною системою.

Згідно з Договором про співробітництво з питань Європейської інтеграції України між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України і СП «Технології та інвестиційний консалтинг (СП «ТІКОН»)» №3 від 01.11.2000 р. створено Інтернет-сервер «Інвестиційні можливості в Україні» (домен www.imvu.com.ua) для допомоги регіонам та підприємствам у залученні фінансових коштів під їх інвестиційні проекти. У рамках цього проекту облдержадміністрації забезпечуються методичними матеріалами, створюється інфраструктура щодо збору та підготовки до розміщення в Інтернет інвестиційних пропозицій та проектів, здійснюються заходи для їх просування до потенційних інвесторів. На Інтернет-сервері роз-

міщено інвестиційні пропозиції підприємств у єдиній стандартизованій структурі, затвердженій Міністерством економічного розвитку і торгівлі. Перегляд інформації здійснюється за допомогою стандартного Internet Browser: Internet Explorer, Netscape Communicator та інших. Є можливість перекачувати та переглядати наявні файли Інвестиційних меморандумів та Бізнес-планів інвестиційних проектів у текстовому редакторі WORD. Інформація на сервер подається по регіонах. Інтернет-сервер є не тільки інформаційним джерелом, а й комплексною системою організаційних та технічних заходів стосовно залучення інвестицій в реальний сектор економіки України.

Якщо порівнювати національні та світові методи залучення інформаційних технологій у інвестиційну діяльність підприємств, то Більшість учасників іноземних ринків застосовують інструменти двох видів аналізу: фундаментального та технічного. Основні відмінності між фундаментальним та технічним аналізом наведені у таблиці 1. Одна з найбільших переваг технічного аналізу полягає в тому, що технічний аналітик має змогу вивчати ситуацію одночасно на декількох ринках, у той час як спеціаліст фундаментального аналізу зосереджується на детальному вивченні окремого сектору ринку.

Таблиця 1

Особливості застосування фундаментального та технічного аналізу у світовій практиці

ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	ТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ
1. Основна увага приділяється тому, що може відбутися на ринку. 2. Для прогнозування зміни ринкової ціни враховують такі фактори: - попит та пропозицію; - сезонні цикли; - погоду; - державну політику.	1. Основна увага приділяється тому, що дійсно відбувається на ринку. 2. Ситуацію на ринках відображають графіки зміни: - ціни; - обсягів контрактів (на всіх ринках); - обсягів відкритих позицій (тільки на ринку ф'ючерсів)

Аналіз методологічних підходів до вирішення проблем технічного аналізу міститься в класичних роботах, присвячених проблемам інвестування. Це «Інвестиції» У. Шарпа, Г. Александера, Дж. Бейлі [7], «Управління інвестиціями» Дж. Фабоцці [8]. Практичні аспекти застосування фундаментального аналізу в Україні досліджували О. А. Джусов, В. М. Гужва, К.В. Пономарьова, А.Г. Постовий [9], та інші.

Інформаційні системи технічного аналізу ринків дають можливість безпосередньо здійснювати операції та процедури технічного аналізу. Серед найбільш застосовуваних систем слід відзначити такі як Рейтер, Доу-Джонс Телерейт, Блумберг, Тенфор та ін.

У нашій країні створені необхідні інформаційні системи для перетворення технічного аналізу на загальнодоступний метод аналізу товарних та фінансових ринків. Перспективою подальшого розвитку на пряму структурної організації товарного та інвестиційного ринку є подальша класифікація інформаційних систем безпосередньо технічного аналізу та поширення, розробка інформаційних систем супроводу, які можуть задовольняти потреби користувачів у допоміжних функціях.

В умовах інформаційної економіки головну роль у системі вихідних економічних показників грає прибуток. Прибуток являє собою кінцевий фінансовий результат, що характеризує виробничо-господарську діяльність усього підприємства, тобто становить основу економічного розвитку підприємства. Економічна сутність прибутку є однією зі складних і дискусійних проблем в економічній науці. У Короткій економічній енциклопедії представлено наступне визначення прибутку: «...Прибуток – економічна категорія, що виражає кінцеві результати господарської діяльності окремого

підприємства, галузі, народного господарства в цілому; одна з основних форм вартості додаткового продукту; одна з форм чистого доходу» [10, с. 195].

Закордонними вченими трактуються різні визначення прибутку:

- 1) прибутковість тих, хто забезпечує економіку підприємницькими здатностями або нормальним прибутком [11, с.85].;
- 2) винагорода підприємця за ризик, нові ідеї й зусилля, які він вкладає в бізнес [11, с.99];
- 3) «безумовний» прибуток від факторів виробництва [11, с.109];
- 4) основний об'єкт реалізації розподільної функції фінансів підприємств [11, с.182];
- 5) «монопольний» прибуток та інші [11, с.234].

У Великому Економічному Словнику розглянуті шістьдесят чотири види прибутку, такі як «прибуток випадковий» (збільшення власного капіталу в результаті випадкових операцій, що не є характерними для звичайної господарської діяльності), «прибуток нормальний» (у закордонній економіці під ним розуміється винагорода за виконання підприємницьких функцій; є елементом внутрішніх витрат поряд із внутрішньою рентою й внутрішньою заробітною платою), «прибуток упущений» (потенційний прибуток, що не був отриманий), «прибуток «під ап» (прибуток, отриманий у результаті своєї облігації, а також валютного або процентного свопа), «прибуток «брейк-івен» (рівень операцій, коли протягом зазначеного періоду одержують такий самий прибуток (не менше й не більше) як і за попередній) та інші [12, с. 474-476].

Для інформаційної економіки більший інтерес представляє інша точка зору, відповідно до якої прибуток найтіснішим образом пов'язаний з невизначеністю майбутніх економічних явищ, які не можна пророчити з вірогідністю, а можна говорити про той або інший ступінь імовірності їхнього виникнення. Цей погляд пропагував професором Чиказького університету Ф. Найтом, що затверджував, що весь справжній прибуток пов'язаний з невизначеністю, а невизначеність у процесі прийняття того або іншого рішення завжди таїть у собі ризик. Оскільки майбутній прибуток не був цілком певним, завжди є ризик помилитися в оцінці.

Таким чином, на наш погляд, прибуток в інформаційній економіці можна розглядати як своєрідну плату за ризик, оскільки невизначеність завжди породжує невідповідність між тим, що очікується, і тим, що насправді відбувається. З вище зазначеною точкою зору погодиться погляд на прибуток як винагороду за технічне вдосконалення й успішну підприємницьку діяльність.

Через особливості формування прибутку підприємства в інформаційній економіці, можна визначити основні дискретні варіанти (концепції) обґрунтування стратегії керування їм:

- агресивна (наступальна) стратегія – забезпечення збільшення абсолютної величини прибутку підприємства шляхом максимізації рівня доходів підприємства в результаті збільшення виторгу від реалізації товарів, робіт і послуг, – забезпечення зростання доходів підприємства при порівняно стабільному рівні витрат;
- захисна стратегія – забезпечення контролю витратків з метою збільшення прибутку суб'єкта ведення господарства як різниці між абсолютною величиною доходів і витратків (така стратегія є ефективною в довгостроковій перспективі, оскільки в короткостроковому періоді підприємство, як правило, не може істотно зменшити рівень витратків).

В умовах інформаційної економіки пропонуємо слідує методика розрахунку оцінки економічної ефективності (привабливості) інвестиційних проектів.

Одним з важливих показників є чиста поточна вартість (NPV – Net Present Value):

$$NPV = \sum_{s=0}^n \frac{NCV_t}{(1+R)^t}, \quad (1)$$

де NCV_t – чистий потік коштів протягом t -го інтервалу планованого періоду;

R – ставка дисконту, що враховує ризик;

t – порядковий номер планування інтервалу.

Інтервальні потоки коштів визначаються по формулі:

$$NCV_t = PP_e + A_t - I_t - T_t, \quad t = 1, \dots, n, \quad (2)$$

де PP_t – валовий прибуток за інтервал планування;

A_t – амортизаційні відрахування;

I_t – інвестиційні видатки; T_t – податки;

для $t = 0, NCV_0 = -I_0, I_0$ – початкові інвестиції.

Як правило, в останній за часом прогнозованого чистого потоку коштів NCV_n входить також залишок-ва вартість активів (основного й оборотного капіталу), що вертається. Прибутки за t -і інтервал планування залежать від обсягів валового доходу й видатків, які є функціями насамперед від обсягів виробництва й реалізації продукції.

У загальному випадку NPV є функцією багатьох змінних ($x_j, j = 1, \dots, m$), більшість із яких можна трактувати як випадкову (нечітку) величину, тому й функція цих змінних (NPV) є випадковою (або нечіткою) величиною, тобто

$$NPV = f(x_1, \dots, x_m, t) \quad (3)$$

Розраховуючи NPV відповідно до формули, необхідно враховувати, що змінні й параметри $x_j, j = 1, \dots, m$ є випадковими величинами.

Для оцінки інтервалів їхніх змін, розробки гіпотез щодо законів їхнього розподілу як випадкових величин, а також обліку й оцінки кореляційних зв'язків між цими змінними варто використовувати статистичну інформацію, експертні оцінки, а також методи імітаційного моделювання.

Далі необхідно обчислити математичне очікування випадкової величини NPV ($m(NPV)$) і середньоквадратичне відхилення ($\sigma(NPV)$) як ступінь ризику.

З ряду альтернативних варіантів інвестиційного проекту (припустимо, що їхня кількість рівняється K) необхідно обрати той, для якого коефіцієнт варіації ($CV(NPV_k)$) як показник вектора оцінки міри ризику досягає свого мінімального значення, тобто:

$$k^0 = \text{Arg} \min_{k=1, \dots, K} (CV(NPV_k)) \quad (4)$$

де $CV(NPV_k) = \frac{\sigma(NPV_k)}{m(NPV_k)}, k = 1, \dots, K, \dots$

Зважаючи на те, що ризик має діалектичну об'єктивно-суб'єктивну структуру, пропонуємо ввести так зване ефективне значення (B_m^+) відповідного економічного показника (зокрема NPV), що враховує також рівень несхильності суб'єктів інвестування до ризику:

$$B_m^+(\alpha) = m(NPV) - \tau(\alpha) \sigma(NPV), \quad (5)$$

де $\tau(\alpha)$ – коефіцієнт, що є функцією від α ($\tau(\alpha) > 0$), а $\alpha \in$ одним з показників ступеня ризику;

$\alpha = 1 - \gamma$, тут γ – ймовірність того, що значення випадкової величини NPV будуть перебувати в межах відповідного інтервалу.

За заданим ступенем ризику α можна знайти таке $\tau = \tau(\alpha)$, яке

$$P\{|m(NPV) - NPV| > \tau(\alpha) \sigma(NPV)\} \leq \alpha = 1 / \tau^2(\alpha), \quad (6)$$

Якщо враховувати лише несприятливі відхилення щодо бази – математичного очікування $m(NPV)$ випадкової величини NPV , то за ефективну оцінку випадкової величини NPV треба взяти показник $B_m^+(\alpha)$:

$$B_m^+(\alpha) = m(NPV) - \tau(\alpha) \sigma(NPV). \quad (7)$$

Отже, можна здійснювати відбір найкращого (у певному розумінні) інвестиційного проекту по безлічі Z , що складається з K альтернативних варіантів проекту, за допомогою процедури їхнього покровокового відбору, що пропонується реалізувати в такій послідовності основних кроків.

Крок 1. Для кожного альтернативного варіанта (з безлічі Z) обчислюється ймовірність придбання випадковою величиною NPV негативних значень як один з компонентів вектора ризику:

$$P(NPV < 0) = p. \quad (8)$$

Якщо екзогенне задана величина цього показника ступеня ризику p^* , то для подальшого розгляду залишаються всі ті альтернативні проекти по безлічі Z , для яких:

$$p_k < p^*, k \in Z_1, (Z_1 \subset Z). \quad (9)$$

Всі інші відкидаються.

Крок 2. Обчислюється значення математичного очікування ($m(NPV_k)$) для всіх варіантів проекту $k \in Z_1$. Якщо екзогенне (нормативно) задається мінімально припустима величина математичного очікування m^* , то для подальшого розгляду залишаються лише ті альтернативні варіанти з безлічі Z_1 , для яких виконується умова:

$$m(NPV_k) \geq m^*. \quad (10)$$

Таким чином, формується величина Z_2 альтернативних варіантів ($Z_2 \subset Z_1$).

Укажемо, що у випадку асиметричного розподілу генерованої безлічі реалізацій випадкової величини NPV для кожного з K альтернативних варіантів проекту, за базу доречно обирати не тільки математичне очікування $m(NPV)$ а й (або) моду $Mo(NPV)$ і (або) медіану $Me(NPV)$. Якщо крім цього задані (екзогенне) відповідні величини (нормативи) припустимих значень цих характеристик (Mo^*, Me^*), то безліч Z_1 альтернативних варіантів формують із тих варіантів безлічі Z_1 , для яких виконуються (спільно або окремо) такі умови:

$$m(NPV_k) \geq m^*, \quad (11)$$

$$Mo(NPV_k) \geq Mo^*, \quad (12)$$

$$Me(NPV_k) \geq Me^*, \text{ для } k \in Z_1. \quad (13)$$

Крок 3. На цьому кроці для кожного з альтернативних варіантів (з безлічі Z_2) обчислюється такий компонент вектора ризику, як модельне сьомиквадратичне відхилення $SSV_{Mo}(NPV)$:

$$SSV_{Mo}(NPV) = \sqrt{\sum_{l=1}^L d_l^2 p_l}, \quad (14)$$

де $d_l = \begin{cases} 0, \text{ якщо } NPV_l \geq Me(NPV), \\ NPV_l - Me(NPV), \text{ якщо } NPV_l < Me(NPV), l = 1, \dots, L. \end{cases}$

Можна також увести в розгляд і облік такі нормативні показники ступеня ризику (граничні значення), як $\alpha_1^*, \alpha_2^*, \alpha_3^*$. Ступінь ризику α_1^* – це задана суб'єктом ризику ймовірність того, що випадкова величина NPV виявиться меншою, чим її ефективне значення B_m^+ за математичним очікуванням, тобто

$$P[NPV < B_m^+(\alpha_1^*)] = \alpha_1^*.$$

Аналогічно: ступінь ризику α_2^* – це задана екзогенне ймовірність того, що випадкова величина NPV виявиться меншою, чим її ефективне значення за модою $B_{Mo}^+(\alpha_2^*)$:

$$P[NPV < B_{Mo}^+(\alpha_2^*)] = \alpha_2^*, \quad (15)$$

де $B_{Mo}^+(\alpha_2^*) = Mo(NPV) - \tau(\alpha_2^*)SSV_{Mo}(NPV)$.

Ступінь ризику α_3^* – це задана екзогенне ймовірність того, що випадкова величина NPV виявиться меншою, чим її ефективне значення за медіаною $B_{Me}^+(\alpha_3^*)$:

$$P[NPV < B_{Me}^+(\alpha_3^*)] = \alpha_3^*, \quad (16)$$

де $B_{Me}^+(\alpha_3^*) = Me(NPV) - \tau(\alpha_3^*)SSV_{Me}(NPV)$.

Можна також задати нормативи ефективних значень за математичним очікуванням (β_m^*), за модою (β_{Mo}^*), за медіаною (β_{Me}^*). Ті з альтернативних варіантів інвестиційного проекту, які утворюють безліч Z_2 і для яких:

$$B_m^*(NPV_k, \alpha_1^* \geq \beta_m^*, k \in Z_2, \quad (17)$$

$$i \text{ (або)} \quad B_{Mo}^*(NPV_k, \alpha_2^* \geq \beta_{Mo}^*, k \in Z_2,$$

$$i \text{ (або)} \quad B_{Me}^*(NPV_k, \alpha_3^* \geq \beta_{Me}^*, k \in Z_2, \text{ представля-$$

ють безліч альтернативних варіантів $Z_3 (Z_3 \in Z_2)$.

Якщо ця безліч порожня, то необхідно генерувати інші альтернативні варіанти інвестиційного проекту або знизити нормативно задані вимоги щодо ступеня припустимого ризику, прийнявши менш тверді відповідні нормативні показники, на підставі яких формуються величини Z_1, Z_2, Z_3 на відповідних кроках покрокового відбору перспективних альтернативних варіантів проекту.

Якщо ж безліч Z_3 складається лише з одного з альтернативних проектів, то його й варто обрати. З огляду на одночасне виконання умов $B_m^*, B_{Mo}^*, B_{Me}^*$, можна також одержати суперечливі варіанти рішень. У випадку, коли величина Z_3 складається з декількох альтернативних варіантів інвестиційного проекту, варто перейти до наступного кроку.

На останньому кроці можна обрати той з альтернативних проектів, для якого виконуються умови:

$$k^0 = Arg \max_{k \in Z_3} B_{Me}^+(NPV_k, \alpha_1^*), \quad (18)$$

$$\text{або } k^0 = Arg \max_{k \in Z_3} B_{Mo}^+(NPV_k, \alpha_2^*),$$

$$\text{або } k^0 = Arg \max_{k \in Z_3} B_{Me}^+(NPV_k, \alpha_3^*).$$

Можливі й інші критерії й показники ступеня ризику щодо вибору кращого з безлічі альтернативних варіантів інвестиційного проекту для їхнього використання на цьому завершальному кроці селекційного відбору. Також доречно розглядати й інші показники ефективності інвестиційних проектів (строк окупності, індекс прибутковості, внутрішня ставка прибутковості й т.п.), які теж трактуються як випадкові величини.

Вищезгадана методика дозволяє здійснювати прогнозування динаміки інформаційного ринку імовірності

неотримання заданого доходу за умови постійного відновлення статистичного ряду даних. Вона може бути також використана для проведення відповідних розрахунків при розробці напрямків підвищення конкурентоспроможності національної економіки та підприємств.

Перспективою подальшого розвитку напряму структурної організації інвестиційного ринку є подальша класифікація інформаційних систем безпосередньо технічного аналізу та поширення, розробка інформаційних систем функціонального супроводу, які можуть задовольняти потреби користувачів у допоміжних функціях.

Інформаційні системи – обов'язкова складова дослідження інвестиційної діяльності. Новітні автоматизовані системи дають можливість здійснювати детальний аналіз фінансового стану того чи іншого підприємства та сформулювати висновки на предмет його інвестиційної привабливості. Усе це сприяє підвищенню ефективності інвестиційної діяльності в інформаційній економіці України.

Прибуток в інформаційній економіці можна розглядати як своєрідну плату за ризик, оскільки невизначеність завжди породжує невідповідність між тим, що очікується, і тим, що насправді відбувається.

Як продемонстрували результати дослідження, більшість вітчизняних підприємств не має власних джерел фінансування капітальних вкладень. У цих умовах все більшого значення повинні здобувати науково обґрунтовані розрахунки економічної ефективності інвестиційних проектів і їхній відбір з ряду попередньо оброблених альтернативних варіантів мінімального ризику здійснення для фінансування й реалізації.

Список джерел

1. Амоша О.І. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика / О.І. Амоша, І.П. Булев, Г.З. Шевцова // Економіка промисловості. – 2007. – №1. – С. 3-9.
2. Дементьев В.В. Минливость та сталість світового політико-економічного простору у контексті еволюції складних систем / В.В. Дементьев, М.М. Далевська // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 39-2. – Донецьк: ДонНТУ, 2011. – С. 50-54.
3. Ляшенко В.І. Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути / В.І. Ляшенко. – Донецьк: ДонНТУ, 2006. – 668 с.
4. Інформаційні системи і технології в економіці / під ред. В. С. Пономаренка. – К.: ВЦ Академія, 2002. – 542 с.
5. Пятибратов А.П. Информатизация общества: экономика и эффективность / А.П. Пятибратов. – Киев: Наук. думка, 1999. – 463 с.
6. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України: [моногр.] / Н.В. Стукало. – Д.: Інновація, 2006. – 248 с.
7. Шарп У. Інвестиції / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 1028 с.
8. Фабочки Ф. Управление инвестициями / Ф. Фабочки. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 932 с.
9. Гужва В.М. Інформаційні системи в міжнародному бізнесі / В.М. Гужва, А.Г. Постовой. – К.: КНЕУ, 1999. – 164 с.
10. Краткая экономическая энциклопедия [сост. С.И. Лукаш и др.]. – Дніпропетровськ: СП «Каисса Плюс», 2004. – 252 с.
11. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов. – М.: Финансы, 2004. – 324 с.
12. Большой Экономический словарь [сост. Л.А. Малютин и др.]. – М.: Финансы, 2007. – 594 с.

С. Нездоймінов

Н. Андреева

м. Одеса

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

У сучасних ринкових умовах з метою підтримання належного рівня конкурентоспроможності та масштабу діяльності, туристичне підприємство постійно має ада-

птуватися до впливу мінливих зовнішніх та внутрішніх чинників. Серед усіх існуючих та досліджуваних стратегій, що використовуються при адаптації підприємства,